

OLAYLAR ve İNSANLAR

HASAN PULUR

BASİRETÇİ ALİ BEY'İN
ALMANYA SEYAHATI

PİRLERİMİZDEN ve dahi üstadlarımızdan "Basiretçi Ali Bey" yaman adam-
mış...

Üç padişah görmüş, üç padişahın devrinde başına neler gelmiş, neler...

Hapse atılmış, sürülmüş, rüşvet vermiş, itilmiş, kakılmış ama yılmamış, basın özgürlüğü uğruna nice cefaya katlanmış...

Sahibi olduğu "Basiret" gazetesiyse saraya, vekile, vükelaya kafa tutmuş.

Dedik ya çekmediği kalmamış, Basiretçi Ali Bey'in...

Ve anılarını "İstanbul'da Eill Yıllık Önemli Olaylar" başlığı altında toplayip yazmış.

Bu anıları Sander Yayinevi'nin çıkardığı kitapta okuduk. Eksik olmasın, elleri dert görmesin hocamız Prof. Tarık Zafer Tunaya da kitabın bugünkü dile çevriliş "İbret-i Alem ile" okunması için büyük çaba harcamış. Gerçekten ibretle okunacak bir kitap.

Basiretçi Ali Bey, zulme karşı koymuş, doğru!

Basiretçi Ali Bey, basın özgürlüğü için eza, cefa çekmiş, doğru!

Basiretçi Ali Bey, hapse atılmış, doğru!

Hapisten çıkması için Zaptıye Nazırı Hüsnü Paşa'ya rüşvet yedirmiş, doğru!

Sürülmüş, o da doğru!
Ama bir de Almanya gezisi var ki!

1870 yılında Fransa - Almanya savaşı patlayınca Basiretçi Ali Bey, gazetesinin kurmay heyetini toplamış, "Bu savaşta Almanları mı, Fransızları mı tutalım?" diye uzun uzun tartışmışlar ve sonunda Almanya'yı tutmaya karar vermişler. Savaş bittmiş, Almanya kazanmış. Bir gün gazeteye İstanbul'daki Alman elçiliğinin kavaslarından biri gelmiş ve kırmızı mumla mühürlenmiş bir mektubu Basiretçi Ali Bey'e vermiş. Basiretçi Ali Bey, Alman elçiliğine çağırılmıyormuş. Üstad kalkıp gitmiş. Elçi Bismark'ın mektubunu okumuş. Prens Bismark, Basiretçi Ali Bey'i, savaş sırasında Almanya'yı tutan yayından ötürü Berlin'e davet etmekteymiş. Üstadımız buna çok sevinmiş, "Ama bir kere de Sadrazam Ali Paşa'ya danışayım!" demiş. Sadrazam, Basiretçi Ali Bey'i dinleyince çok memnun olmuş ve gitmesine izin vermiş. Huzurdan çıkan Basiretçi Ali Bey'i Mühürdar Mustafa Bey odasına götürmüştü:

"—Sadrazam Paşa hazretleri tarafından size yardım olmak üzere, deyip elimde bir çıkın para verdi. Saydım. Beş yüz lira idi. Oysa çevirmenim ile beraber birinci mevki olarak olanca giderim Prens hazretlerinin buyruklarıyla elçilikten ödeneceğini sayın

Sadrazam'a söylemiş idim!"

Üstadımız öyle demiş ama, yine de 500 papeli cebine indirmiş ve Alman elçisine gitmiş:

"Ertesi günü Almanya Büyük-elçiliğine gidip, Berlin'e gitme çok sevnilerek müsaade olundu. Üç güne kadar Tuna yoluyla gideceğimi söyledim. Yol giderlerimize yardım olmak ve bankadan alınmak üzere on bin frank karşılığında bir çek verdi. Sadrazam tarafından beşyüz lira verildi ve milletlin sayesinde paraya ihtiyacım yoktur, diye almak istemedim ise de, bana Prens'in emri böyledir. Dışına çıkamam, diye kabul etmişliğimde drendi."

Üstad da koskocaman elçinin karşısında "alamam!" diye direnecek değil ya!

Neyse lafı uzatmayalım, Basiretçi Ali Bey, yanında çevirmeni, bir hayli maceralı bir yolculuktan sonra Berlin'e vasil olup, Prens Bismark'a mülâki olmuş. Onca ızaz ve ikramdan sonra ayrılık günü gelip çatmış. Basiretçi Ali Bey, arz-ı veda için Bismark'ın huzuruna varmış:

"Dönmek için izin vermesini istediğimde, pek çabuk gitmek istiyorsunuz. Daha görülecek yerler vardı. Biraz daha otursanız olmaz mı? dediklerinde . Şu günlerde Mısır'da bulunmaklığım gereklidir, dediğimde "Hangi yol ile gideceksiniz?" buyurmaları üzerine, Augusburg'a gidip oradan bir makine ile bazı aletler satın alacağım, demekliğim üzerine, fabrikatör ahbabımdır, sizden aşın para almaları için bir mektup yazayım, deyip yazılmasını emrettiler. Mektup yazılıp, imza edip zarfa koyarak elimde verdi. Adı geçmiş olan Doktor Borş ile birlikte olduğu halde şimendifer istasyonuna kadar geldik. İstasyonda elimde kapalı bir mektup vererek benden ayrıldı. Şimendifer de kalktı. Kapalı mektubun adıma yazılı olduğundan, acaba bu niçindir? diye çevirmene sordum. Almanlar bir dostundan ayndık-

ları vakit şimendiferde vakit geçirsün diyerek bir roman armağan etmeleri âdetlerinden olmakla bu o türden olmalıdır, diyerek cevap vermesi üzerine zarfı yırttı. İçinden her biri yüz lira olarak on tane banknot çıktı. "Oh ne alâ!" diyerek cüzdanıma yerleştirdim."

Eeee üstadımızın "reddi para" diye kötü bir huyu olmadığını artık öğrenmiş bulunduğumuzdan buna da şaşmamak gerek!

Ve Basiretçi Ali Bey, Augusburg'a varıp makine alışverişine başlamış:

"Sabaha karşı Augusburg'a vardık. Bir otele gittim. Ertesi gün makinalar fabrikasına gidip, fabrikatörü odasında gördüm. Fabrikatör bir Türk ziyaretçi sanarak kahve ismarladı. Ben o sırada Prens'in mektubunu elime verdiğimde bana olan ağırılama ve saygısını bir kat daha artırdı. Bunun üzerine makinalar dairesine gidip beni gezdirdi. (...) El ile döner ise saatte iki bin, motor ile beş bin sayı basar bir makine ile başka küçük makine ve bir makas ve Fransızca harufat ve matbaa için başka gerekliler olan eşya ve aletler satın aldım. Bunların toplam fiyatını sorduğumda bin üç yüz lira tuttuğunu söylemesi üzerine bu paranın yarısını burada verip öteki yarısını da İstanbul gümrüğünde vereceğimi söyler söylemez, aman efendim bunların bedeli Prens hazretlerinin hesabına geçirilmiştir. Bana emirleri böyledir. Sizden beş para alamam. Bu gördüğünüz araç ve gereçler modeldir. Sizin için yeniden yapıp bir ay sonra Galata gümrüğünden alırsınız diye cevap verdi. Artık bunun üzerine Prens hazretlerine teşekkür bildiren bir telgraf çektim."

Yaman adammış Basiretçi Ali Bey!

Omür adammış Basiretçi Ali Bey!

Ve de doğru adammış Basiretçi Ali Bey!

Herşeyi bir bir, dosdoğru yazmış!

